

RASÛLÛLLAH'İ HATIRLAMAK*

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, cumanız mübarek olsun...

Sabahlarınız hayrolsun...

Sizi Ilgaz Dağları'ndan, böyle kayak merkezi olarak yapılmış olan çok güzel bir yöreden; her tarafa baktığınız zaman, kartpostal manzarası gibi çamlarla, çok yüksek tepelerle süslenmiş, çok güzel bir yerden arıyorum. Aile eğitim toplantısı münasebetiyle burada bulunuyoruz. Teknik Eğitimci Ankara'daki dernek mensubu kardeşlerimiz, Türkiye'nin her yerinden çağırdıkları aileleri eğitim münasebetiyle burada toplanmışlar. Beni de konuşmaya çağırdılar. Çok güzel bir yer. Çamları çok güzel, havası çok güzel... Kırmızı ve karaçamlardan, çok kıymetli çamlardan müteşekkil... Allah nazardan saklasın, korusun... Bir güzel yöredeyiz.

Ilgaz'ı eskiden beri severim, ahalisini de severim. Sevgili dinleyiciler, böyle konuşmalarımızda biraz çevreyi anlatmaktan zevk duyuyorum. Galiba siz de dinlemekten zevk duyuyorsunuz. Böyle bir vaazdan öteye, daha canlı birtakım haberlerle dolu oluyor gâliba konuşma...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Burada bu güzel çamları görünce, tabii orman yangınlarını düşünmemek mümkün değil, üzülmemek mümkün değil. Bilhassa bizim güzel Ege’imizdeki büyük orman yangınlarını, geçtiğimiz senelerde Gelibolu yarımadamımızdaki çok müthiş yangını hatırlarsınız. Yâni, ben fevkalde hassasım ormanları koruma konusunda...

Burada yerli arkadaşlarımızdan, burada oturan, yöreyi tanıyan, halkın adetini bilen arkadaşlarımızdan bir Şey duyunca, bunu söylemenin bir vazife olduğunu; bu amlara karşı, bu manzaralara karşı, Ilgaz Dağları’na karşı bir görev olduğunu düşündüm. Burada bir adet varmış: Köylüler, yerliler ateş yakarlarsa, ateşi sndrmezlermiş. Ateşi söndürmek, sanki uğursuzluk sayılırmış. Ateşi söndürmek trelerinde yokmuş.

Onun için, ateşi söndürmeden bırakır giderlermiş. Çok şaşırdım. Yâni, insanlarda çok çeşitli töreler, adetler olabiliyor.

Bunun kökenini araştırırrsa insan, belki bir Şeyler bulabilir, tahminlerde bulunabilir. Ateş kolay yakılmıyordu eskiden, yakma imknları kolay değildi. Ateşi sndrmemek, bir parça canlı tutmak, sönecek gibi olduğu zaman bir odun daha atıvermek filân dşnlmş olabilir. Buradan da halkın hafızasına, örfüne, adetine, “Ateşi söndürmek iyi değildir.” gibi bir Şey yerleşmiş olabilir ama, acaba bu doğru mu, değil mi?..

Bu orman yangınları güncel bir mesele olduğu için, bu hususta bir hadis-i şerif okumak istiyorum size bugünkü vaazımda.

a. Ateşi Yanık Bırakmayın!

Peygamber SAS Efendimiz, sağlam kaynaklardan rivâyet edildiğine göre buyurmuş ki... Sağlam kaynaklar neler?.. Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce. Bunlar kimdir?.. Beş meşhur hadis koleksiyonunun yazarları olan, çok büyük hadis önderleri, alimleridir. Bir tanesi de Ahmed ibn-i Hanbel... O da *Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel* isimli eseri yazmış kimsedir ki, en

büyük hadis kitaplarından birisidir bu kitap. Otuz bin ile kırk bin arasında, galiba otuz altı bin kadar hadis-i şerif ihtivâ eden, çok muhteşem bir eser. Hepsinden Allah râzı olsun... Nurları, sürûrları ziyâde olsun, kabirleri pür nûr olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ikramlarıyla ruhları şâd olsun, makamları daha âlâ olsun... Onlar rivâyet etmişler, çok sağlam bir rivâyet. Daha başka rivayetler de vardır muhakkak, hadis kitapları araştırıldığı zaman görülür.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:¹

لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ

(حم.خ.م.د.ت.ه. عن سالم عن أبيه)

RE. 467/4 (*Lâ tetrukü'n-nâre fî büyûtiküm hîne tenâmûn.*)

(*Lâ tetrukü'n-nâr*) “Ateşi olduğu hal üzere, yanık olarak bırakmayın!” Nerede? (*Fî büyûtiküm*) “Evlerinizde bile.” Yâni, evinizde ateş yakmak için belli yer vardır, ocak vardır. Ona rağmen, (*Hîne tenâmûn*) “Uykuya gittiğiniz zaman, uyumaya başladığınız zaman, uyku vakti gelince, uyumak istediğiniz zaman, ateşi öylece bırakmayın!” diye Peygamber SAS Efendimiz, evdeki, ocaktaki ateşi bile söndürmeyi tavsiye buyuruyor.

Neden?.. Ateş, belli olmaz, için için yanar, birden bir yerinden bir patlar, çat diye bir ses, bir kıvılcım çıkar... Bir kıvılcım bir serveti yok eder, bir evi kül eder. Bir ormanı çıplak bir tepe haline, bir ovayı bir çöl haline getirir.

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2319, no:5935; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1536, no:2015; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.784, no:5246; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.264, no:1813; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1239, no:3769; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.7, no:4515; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.321, no:5434; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.11, s.46, no:19871; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.5, s.263, no:25915; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.3, s.41, no:1768; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.420, no:1224; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.13; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.257, no:6026; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.278, no:618; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.386, no:786; Ebû Avâne, *Müsned*, c.V, s.145, no:8168; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.231; Sâlim, babası Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Ne kadar üzülmüyoruz, ne kadar böyle yüreğimiz yanıyor. Orman orada cayır cayır yandıkça, biz burada kederden, gamdan ölüyoruz, biz de burada yanıyoruz. Peygamber Efendimiz, “Söndürün!” buyuruyor.

Başka hadis-i şerifi vardır, insanın gece yatarken neler yapması gerektiğine dair... İşte, su kaplarının ağzını kapatmasını tavsiye eder Peygamber Efendimiz; ateşin söndürülmesini tavsiye eder. Birtakım tedbirler alıp ondan sonra uyumayı tavsiye eder. Bu evin içinde bile böyle olunca; dışarıda, rüzgara mâruz yerde, açık yerde, korumasız yerde, yangının, ateşin yayılma imkânı olan yerlerde haydi haydi çok daha büyük önem teşkil eder. Hani uğursuzluktur diye ateşi söndürmezsiniz, öyle büyük bir uğursuzluk meydana gelir ki, insanın sülalesi bir araya gelse onu telafi edemez.

Almanya’da duymuştum: Çocuk kibritle oynarken ormanı yakmış. Diyelim ki, yüz yirmi bin tane ağaç yanmış. Saymışlar, takdîrî olarak düşünmüşler, ölçmüşler nasıl ölçtülse sevgili dileyiciler, şu kadar ağaç yanmış. Tabii mahkemeye sevk edilmiş çocuk. Çocuk küçük... Suça belli bir yaşta ceza verilebiliyor. Çocuk küçük olunca cezası işte düşünülüyor, başka türlü oluyor. Çünkü henüz ehil değil, yâni suça, cezaya muhatap değil diye kanunların şeyi böyle.

Fakat hakim şöyle bir karar almış, çok hoşuma gitti: Yüz yirmi bin tane ağaç dikmeye mahkum etmiş o çocuğu. Yâni yüz yirmi bin ağaç yakmış

ise, yüz yirmi bin tane ağacı dikeceksin diye mahkûm etmiş. Ve bunu da polis kontrolüne bağlamış. Her gün ne kadar ağaç diktiğine bakılacak, sonuç itibariyle yaktığı ağaç kadar ağacı dikmiş olacak. Çok güzel bir şey!..

b. Çevremizi Ağaçlandıralım!

İnsanın ormandan ağaç kesmesi gerekebilir. Köylünün kendisine mahsus yerden ağaçları kesmesi gerekebilir. Ben diyorum ki şahsen: İnsan bir ağaç keserse, yerine beş tane ağacı dikmeli; bire beş böyle daha fazla şey yapmalı...

Geçen hafta, yine böyle bazı güzel toplantılar için Toroslar'daydık ve Kayseri'den Toroslar'a giderken, Toroslar'dan İstanbul'a gelirken İç Anadolu'muzdan geçtik. İç Anadolu'muz ağaç bakımından çok mahrum kalmış bir kısım. Yâni Toroslar'da ağaç var, İlgazlarda ağaç var ama İç Anadolu'da ağaç kalmamış. Acaba eskiden de yok muydu?.. Eskiden varmış. Tarih kitapları yazıyor ki, İstanbul'dan Şile'ye gidinceye kadar sık ormanların arasından gidilirmiş. Sonra kalmamış.

Ben Ağrı'nın Patnos ilçesinden askerlik yapmıştım. Her taraf çırıl çıplaktı, ağaç yoktu. Dediler ki:

“—Yüz sene önce, seksen sene önce yaşlılar biliyorlar, buraları ağaç doluydu, ağaçlıktı. Şimdi ağaçlar yok...” E dikin!.. Dikmiyor kimse. Yâni kahvede oturuyorlar akşama kadar, sevap kazanma vesîlesi olan ağaç dikmeyi yapmıyorlar. Ne kadar yanlış bir şey...

Manisa Tarzanı vardı bir adam, meczub bir zât... İşi gece gündüz ormanlarda gezmekti, şehre inmiyordu. Orada ağaç dikermiş. Böyle gazeteler onu anlatmışlardı.

Biz de böyle bir hamiyet sahibi olmalıyız. Yâni biraz böyle gayret sahibi olmalıyız. İçimizden birtakım duygular bizi tembel tembel oturtmamalı, kahvelerde, boş yerlerde, oyun yerlerinde, kağıt oyunu, tavla oyunu, bilmem bilardo oyunu vs... Ne oluyor, yâni bunlar spor da değil. Sporu anlıyoruz, yâni oyun tarzında olan sporlar insanın bedenini geliştiriyor, tamam. Altın madalyaları aldıkça sevindi ahali... Spora yönelik çalışmaları ben de temennî ediyorum.

Hatta diyorum ki arkadaşlarıma: Bakın, şehrinize uzak, otuz kilometre bir yerde, bir ucuz tarlayı alın, çıplak bir tarlayı paranızla alın! Elli dönüm, seksen dönüm, yüz dönüm bir yeri üç arkadaş, beş arkadaş birleşin, çıplak yeri alın! Tamam. “Bu toprakta hangi ağaçlar yetişir?” diye bunu bir mimara, bahçe mimarına gösterin, ziraatçılara gösterin!

Meselâ, dün Kastamonu’ya gelirken gördük; bazı yerlerde hiç ağaç bitmiyor ama akasya ağaçları bitmiş. Akasya ağaçları bitmiyor ama iğde ağaçları tutulmuş. İğde ağaçları çok gariban oluyor, çok çabuk büyüyorlar; o da güzel. Yâni, aldığınız yerde hangi ağaç yetişiyorsa, bir greyder getirin, şöyle çizik çizik, meyile zıt olarak, yatay yatay çizin, ağaç dikme yerleri yapın, oralara ağaçları dakin! On sene sonra orası ormanlık olur. Planlı bir şekilde

ağaçladığınız için, belli yeri futbol sahası olur, belli yeri voleybol sahası olur... Belli yeri koşu yeri olur, tenis yeri olur.

Hatta diyorum ki: Yüzme havuzu yapın! Hanımlar için yüzme havuzu, erkekler için yüzme havuzu... Sporu teşvik ediyoruz. Ama tabii, bunun için geniş alan lâzım, temiz hava lâzım! Temiz hava da ağaçla oluyor, yeşillikle oluyor, şehrin biraz dışında oluyor. Biraz halkımızın miskinlikten, tembellikten, kapalı yerlerde oturmaktan, kahvelerde böyle tatsız, faydasız, sıhhat bozucu oyunlarla vakit geçirmekten kurtulması lâzım!..

Hele sigaraya çok üzülüyorum, çünkü sigara çok tehlikeli bir madde... Herkes de içiyor. Arabasının içinde içiyor, arabayı kullanırken içiyor. Motosiklete binmiş, motosikleti sürerken ağzında... Çoban, sürüsünü güderken ağzında sigara, her yerde sigara... Gördükçe yüreğim parçalanıyor. O da bir yangın, o da ciğerlerini yakıyor, içenlerin ciğerlerini kurum dolduruyor. Ciğerlerin cidarlarındaki ince, kılcak böyle birtakım püsküllerin hareketlerini engellediği için, ciğerlerin içine giren tozlar, kıllar dışarıya atılamıyor. Zifirle beraber, sigaranın ziftiyle, zifiriyle birleşip ciğerin derin yerlerine birikmeye başlıyor, artık ciğer ölüyor. Ondan sonra o ciğerin çalışmayan yerlerinden, Allah korusun, hastalıklar peydah oluyor. Öksürükler peydah oluyor, nefes alamıyor, sıhhati mahvoluyor, yüzü sararıyor, soluyor, kırışıyor...

Fevkalâde yaygın bir afet... İnsanı yavaş yavaş öldürdüğünden de, sigara içenler bunun bir öldürücü alışkanlık olduğunun farkında değiller. Farkına vardıkları zaman da iş işten geçmiş, ciğerleri ağzına kadar zifir dolmuş oluyor.

Bu sigaradan kurtarmamız lâzım gençleri, alıştırmamız lâzım! “Sigara içmek efelik değil... Efelik; dağda on tane, yirmi tane ağaç dikmektir. Haydi babayiğitsen kazma salla da, on tane ağaç dik de göreyim!” diye efeliği, kahramanlığı, kabadayılığı, erkeklığı, delikanlılığı başka yönlerde, müsbet yönlerde isbatlamaları lâzım! İnsanların böyle yanlış alışkanlıklarla, yanlış efeliklerle sıhhatlerini yok etmemeleri lâzım, sevgili Akra dinleyicileri!..

Onun için, siz de şu anda, benim bu konuşmamı dinlediğiniz zaman, bulunduğunuz çevreye bakın! Anadolu'nun neresinden dinliyorsanız beni, camınızdan dışarıya bakın!.. Ağaçsız yerler varsa, yamaçlar varsa, kimsenin beğenmediği, ekimin yapılmadığı yerler varsa, oraları alın! Hazineninse, ilgililerle konuşun!.. Bir pazar gidip de, bir ağaç dikecek kadar çukur kazamaz mısınız?.. Biraz yokuşa tırmanıp bir çukur kazacak kadar, bir ağaç dikecek kadar bir gayretiniz olmaz mı?.. Aile beş kişiye, beş tane çukur kazsanız, beş tane tohum ekseniz, beş tane fidan dikseniz, o çıplak yamaçta beş tane ağacınız olacak.

İlk haftalarda can suyu denilen su önemli... Üç hafta, dört hafta gidip de oraya bidonlarla, hepiniz birer bidon alıp da, bu diktiğiniz fidanın dibine birer bidon su dökemez misiniz?.. Onun su ihtiyacını karşılayamaz mısınız?.. Karşılarsınız. O halde ne olur?.. Bir iki sene sonra, “İşte benim şu karşı yamaçta beş tane ağacım var!” İki tane dikerseniz, “On tane ağacım var!” dersiniz. Üçer tane dikebilerseniz; hani yarışın, kendinizle, birbirinizle...

Baba desin ki:

“—Ben on tane dikebilirim, ben babayım!”

Çocuk desin ki:

“—Ben de beş tane dikerim.”

Hanım desin ki:

“—Ben işte ne yapayım, size yemek yapıyorum, kır sefâsının köftesini, dolmasını hazırladım; ben iki tane dikerim!”

Neyse... Yâni her bir köşe şöyle ağaçlanır. Ağacın gölgesinde birisi oturduğu zaman bile, ağacı diken insan sevap kazanır. Vefat etse bile, sevabı ona gider. Ağaç, insanın sevap gelirini devam ettiren bir sadaka-i câriyedir. Meyvasından kuşlar, insanlar, çeşitli mahlûklar yeseler; orada ağaç diken sevap kazanır. Dallarının kuruyanlarını kesseler, ısınınsalar; sevap kazanır. Hava temizleniyor, havadaki şeyleri filtre gibi süzüyor ağaç... Çok kıymetli bir dost ağaç... Orman çok güzel, çok güzel bir varlık memleket için.

Yalnız ormancılara bir tenkidim var benim, çok kızıyorum. Kızgınlığımı da Akra radyosundan sizin huzurunuzda ilan ediyorum.

Yazmışlar:

“–Ormansız yurt vatan değildir.”

Pekiye ne yapalım, ormansız yerleri düşmana mı verelim? Yâni ne kadar saçma... Bir vecîze güya ama, çölüyle, kayalarıyla, ağacıyla, ağaçsız yeriyse her tarafı bizim vatanımız. Dedemizin kan döktüğü, şehid olduğu, Allah rızası için cihad ettiği, böyle bize emanet bıraktığı her yer vatanımız... Çöl de olsa, kaya da olsa, bataklık da olsa, hiç ot bitmese bile vatanımız... O sözü mutlaka değiştirmeleri lâzım ormancılardan. Yâni vatan her taraftır. Çöl de olsa vatandır. Bir zaman geliyor, çölün de kıymeti anlaşılıyor. Bilmem kazıyorsunuz, sondaj yapıyorsunuz altından petrol fışkırıyor. Yâni çölleri bizim değil diye bırakmak olabilir mi?

Bunu bir başka şekilde ifade etmek lâzım! Yâni duygusunu doğru kelimelerle, doğru ifade edebilmeleri lâzım ormancı kardeşlerimizin... İşte demeli ki, hani ağaçsız olduğu zaman vatan güzel değildir filan desin. Vatandır ama yakışık almaz, çıplaktır, yoksuldur, titremektedir filan desin. Başka şekilde o duygularını ifade etsin diye düşünüyorum.

Gelin bugün Ilgaz'daki bu konuşmamızın sonucu, hatırası olsun, söz verelim! Akra dinleyicileri olarak, böyle sanki birbirimizin ellerinin üstüne ellerimizi koymuşuz da and içiyor gibi and

içelim, söz verelim! Zaten ağaç dikme mevsimi de geliyor. Ağaç dikme mevsimi sonbahardır. Sonbaharda ağacı dikerseniz, kışı geçirince ilkbahara kadar ağaç gayet güzel yerini sever, yerine hazırlanır; ilkbaharda çok güzel filizlenir, büyür. Şu zamandan başlayalım!.. Bir kere ilk önce aklımıza ağaç dikme niyetini yerleştirelim:

“—Anadolu’da çıplak bir tepe bırakmayacağız, ağaçsız bir yer bırakmayacağız!” diyelim!.

İtirazınızı duyar gibi oluyorum:

“—Karadeniz sahilleri, İstanbul’la Şile arası filan ormanmış, bıraksak yine orman olur. Çünkü orada yağışlar iyi. İç Anadolu’da durum öyle değildir. İç Anadolu kurak, orada ağacı nasıl yetiştirebiliriz?” diye düşünebilirsiniz, itiraz edebilirsiniz içinizden...

Sanki o itirazları duyar gibi oluyorum:

“—Hoca kurnazlık yapıyor da ağaç dikecek, kendiliğinden yeşerecek yerleri söylüyor...”

Hayır! Ben başka yer de söyleyeyim size: Bor’lu bir dostumuz anlatmıştı. Biliyorsunuz Aksaray’dan geçerseniz, o muhteşem Hasan Dağı’nın yanından kıvrılarak Niğde’ye, Bor’a doğru dönersiniz. O Hasan Dağı büyük ölçüde %98, %99 çıplaktır. Bir iki yerinde şöyle bir yeşillik görüyor, insanın yüreği parçalanıyor. Niğde’ye varıncaya kadar, iki taraf da yol boyu çıplaktır. İşte biraz Niğde’ye, Bor’a yaklaştığınız zaman, yolun kenarlarında evler, köyler; köylerin yanında da birkaç, tek tük ağaç görebilirsiniz.

Ama o Hasan Dağı'nı anlatıyor oradaki arkadaşlarımız, o dağları anlatıyorlar:

“—İnsanların, bir insanın kucaklayamayacağı kadar kocaman kocaman kökler var oralarda...” diyorlar.

Demek ki, eskiden ağaç varmış. İnsanların kuşatamayacakları kadar, birkaç tanesinin el ele tutup kuşatacağı kadar muazzam, muhteşem ağaçlar varmış. O ağaçlar gitmiş. O ağaçlar nereye gitmiş?.. Tabii bir; inşaat sanayiine gitmiştir.

Eskiden çimento olmadığından inşaatlar taşla, ağaçla yapıldığından. Hatta taşla yapılan binaların bile iç satırları, döşemeleri, tavanları, kapıları, pencereleri ağaçtan olduğundan, bu işte kullanılmak üzere ağaçlar kesiliyordu. Burada zâyi oluyordu, dalları yakılıyordu. İşte kışın, başka yakıt da bilinmediğinden ağaçlar yakıla yakıla ormanlar böyle azalmış oluyor.

Şimdi yakıt yerine kömür geldiğinden; inşâallah her tarafa doğalgaz gelir. Kömür de çünkü havayı çok kirletiyor. Daha temiz olmasını temennî ediyoruz. İnşâallah şu İran'la anlaşma yapılır da, doğalgaz oradan da gelir, bilmem Cezâyir'den de gelir, başka ülkelerden de gelir. Rusya'yla anlaşma yapılmıştı, borular döşenmişti zaten Trakya üzerinden... Ülkemizde yakıt için ağaç kesmek meselesi kalkar.

Ondan sonra bu plastik pencere, doğrama, kapı çıktı. Onu da ben böyle sevinçle karşıladım şahsen. Hatta bir plastik kapı pencere fabrikası da kurduk (*Nâfize*), bu işi sevdiğimiz için.

Böylece kapı, pencereye de ağaç harcaması azalmış oluyor. Şimdi ağaçları koruyacak, geliştirecek başka tedbirler almamız lâzım!..

Şimdi ne oluyor tabii, eskiden ormanlık olan yerlerde kocaman ağaçlar kesile kesile... Bu sadece Türkiye’de değil. Televizyonlarda seyrettiğimize göre, dünyanın her yerinde böyle oluyormuş.

Geçen ay bir televizyon programında gözlerimle gördüm. Yâni şöyle bir kule kadar geniş ağaç, böyle son derece büyük ağaçlar; Avrupalı kimseler gelmişler, böyle çatır çatır, en son modern cihazlarla kesiyorlar. Koca bir ağacın uzaktan devrilişini gösteriyor. Muhteşem, yâni belki yüz metre boyundaki ağaç gümbür gümbür devriliyor. Tabii ağaçlar kesile kesile, sonunda o köyler yaşanamaz hale geliyor. Yerliler arsalarına bakarak: “Bir daha burada oturamayız. Yağmur kalmadı, bereket kalmadı.” filân diye lânet ederek, kendilerine ters sözler vererek kalkıp gittiler o programda. Afrika’daydı. Yâni korkunç bir ağaç katliamı Afrika’da olmuş. O muhteşem ağaçlar, yüzyıllarda yetişen ağaçlar oralarda kesilmiş.

Avustralya’yı gezdik, orada gördük: Ağaçlar kesiliyor okalıptüs ağacı filan diye, muazzam alanlar açılıyor ve ormanlar azaltılıyor.

Halbuki ormanların çok büyük faydası var. Bu bakımdan, gelin söz verelim: Bundan sonra ömür boyu her birimiz her yıl üç tane, beş tane ağaç dikelim! Anadolu’nun ziraata uygun olmayan, beğenilmeyen yamaçlarına dahi ağaç

dikelim! Zaten ziraata uygun olan yerlerini de, ziraatta kullanmamız lâzım! İlgililerden rica ediyorum, siz de baskı yapın!..

Akşam çok değerli bir konuşmacı, ziyaretçi burada bilgi verdi, konuşma yaptı:

“—Sivil toplum dediğimiz dernekler, vakıflar, ictimâî gruplar, dînî gruplar, tarikatlar... Bunlar toplumun çok kıymetli varlıklarıdır. Bunların boy göstermesi, baskı yapması lâzım; yönlendirmesi lâzım yöneticileri...” diyor.

Siz de yönlendirin! Bakın tarım alanlarına fabrika, ev, bina yapılmasın!.. Bursa'nın yeşil ovası kiremitle dolduğu gibi olmasın! Yeşil ovalar yeşil kalsın; kayalık yerler, yamaçlar planlanıp evler oralara yapılsın!.. Tarım alanlarının zaten tahrip edilmesini istemiyoruz. Bu hususta daha ciddî tedbirler alınsın, fiilen uygulansın... Yâni tedbir alınıyor da söz olarak, uygulama yapılmıyor. Ama bunu halk benimserse:

“—Hayır, buraya bir şey yaptırmayız, burası yeşil kalacak, tarım alanı kalacak.” derse, o zaman kanunlar da işler. Kanunlar var galiba ama, işlemiyor.

Tarım alanlarını koruyalım, bir de tarım alanı olarak kullanılmayan yerleri ağaçlandıralım!.. Uzmanlarla konuşalım, o yamaçta hangi ağaç yaşar, hangisi daha kârlıdır, verimlidir; onları dikelim! Böylece ülkemizi koruyalım, sevap kazanalım! Vefat ettikten sonra da arkamızdan bize nur yağsın, sevaplar gelsin, defterimize melekler sevap yazsın, ahirette

üzümüz gülsün... Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzurunda, mahkeme-i kübrâda üzümüz gülsün, sonuç güzel olsun diye, onu temennî ediyorum.

İnşâallah önümüzdeki günlerde, beni dinleyen derneklere bağı kardeşlerimiz de bu hususta, zaten yapıyorlardı işte orman tesisi, ağaçlandırma çalışmalarını yapıyorlardı İlim, Çevre, Ahlâk, Kültür derneklerimiz. Onlar da tekrar teyakkuz haline geçsinler; alarm diyorlar ya, alarma geçsinler, yeniden şu ağaçlandırma işine başlayalım!.. Şu Ilgazlar gibi, her tarafı son derece güzel ormanlarla dolduralım!..

c. Salât ü Selâm'ın Önemi

Aynı sayfadan bir hadis-i şerif daha okumak istiyorum. Tabii konu değışecek ama, konunun değışmesi de monotonluğu ortadan kaldırdığı için, hoşâ gidebilir. Tabii biliyorsunuz bazı şeyleri, bilgileri biz biliyoruz; fakat onun bir başka yönden anlatımı oluyor. Orasını, “Haa, bak işin bu tarafı da böyleymiş!” diye bilgilenmiş oluyoruz, hoşumuza gidiyor. Sanıyorum bu hadis-i şerif, size böyle bir etki yapacak.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:²

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.215, no:1578; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.89, no:944; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.57, no:7452; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.236; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.I, s.95, no:279; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.706, no:2252-2254; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.239, no:17256; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.44, no:16166-16168.

إِلَيْهِ شَرِبَهُ وَ إِلَّا صَبَّهُ إِجْعَلُونِي فِي أَوَّلِ كَلَامِكُمْ
وَأَوْسَطِهِ وَآخِرِهِ لَا تَجْعَلُونِي كَقَدَحِ الرَّآكِبِ
يَجْعَلُ مَاءَهُ فِي قَدَحِهِ فَإِنْ احتَاجَ

(ابن النجار عن ابن مسعود)

RE. 467/13 (*Lâ tec'alûnî kekadehü'r-râkib, yec'alü mâehû fî kadehihî fein ihtâce ileyhi şeribehû ve illâ sabbehû. İc'alûnî fî evveli kelâmiküm ve evsatihî ve âhirihî.*)

Bu hadis-i şerif, Abdullah ibn-i Mes'ud RA tarafından rivâyet edilmiş, Peygamber Efendimiz'in bize bir tavsiyesini dile getiriyor. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:

(*Lâ tec'alûnî*) “Beni yapmayınız, (*kekadehü'r-râkib*) yolcunun su kabı gibi, kadehi gibi kullanmayınız, beni o duruma düşürmeyiniz!” diyor. İzah edeceğim, ne demek?.. “Yolcunun kadehi, su kabı gibi yapmayınız beni.” diyor Peygamber

Efendimiz. Kendisi de izah ediyor zaten, hadisin devamını okuduğumuz zaman anlayacağız.

Su kabına *matara* diyoruz ya, matara nereden geliyor?.. Taharet kökünden ism-i âleti *mathara-mıthara*, o kökten bir kelime. Ne demek?.. Yâni, temizleme suyunu taşıdığı şey demek. İnsan abdest alıyor, yüzünü temizliyor, elini yıkıyor filan. İşte o *mathara*, matara olmuş sonradan, biraz aşınmış kelimenin harfleri...

Yolcunun bir su kabı vardır, ağzı kapatılabilir. Eskiden de vardı bu. Arabistan'da da vardı. O zaman maden yoktu da su taşımak için, kırba dediği şeyler vardı, kırba yoktu da tulum dediğimiz su kapları vardı. (*Yec'alü mâehû fî kadehihî*) Böyle kabın içine su doldururlardı, ağzını iple sıkıştırırlardı, o zaman su dökülmezdi. Böyle deriden su kapları filan vardı.

Şimdi yolcu su kabını alır yanına, ne yapar?.. Buyuruyor ki Efendimiz: (*Fein ihtâce ileyhi şeribehû*) “Suya ihtiyacı olursa, kabını eline alır, ağzını açar; eğer iple bağlamışsa ipini gevşetir. Ağzına suyun çalkalanıp dışarı akmasını engelleyecek bir şey tıkamışsa, onu açar, kaldırır, lıkır lıkır içer. İhtiyacı olduğu zaman içer. (*Ve illâ sabbehû*) Eğer içmezse, o zaman ne yapar?.. Yolun sonunda, suya ihtiyacı kalmadığı anda döker. Yâni işine yaradığı zaman, ihtiyacı olduğu zaman içer; aksi takdirde döker. Siz beni bu durumda yapmayınız! İhtiyaç olduğu zaman hatıra gelen bir insan olarak, benimle ilginiz öyle olmasın!” demek istiyor.

Açıkça söylüyor. Efendimiz fasih idi. *Fasih*, açık konuşan, karşıdakinin kolayca, açıkça anlayabileceği şekilde konuşma meziyetine sahip olan insan. Söz de fasih olabilir, kelime de fasih olabilir, cümle de fasih olabilir, konuşmacı da fasih olabilir.. Sözü'nün fasih olması, tam açıkça maksadı ifade etmesiyle; cümle'nin fasih olması, tam açıkça ne demek istendiğinin anlaşılmasıyla olur. “Yâni sen ne demek istiyorsun?” demeye lüzum kalmaz, açık bir söz... İnsanın fasih olması; açık konuşan, kolay

anlaşılabilen, tereddüt edilmeyecek şekilde muradını, maksadını karşı tarafa aktarmasını başaran, güzel konuşan insan demek.

Peygamber Efendimiz *Efsahu'l-Arab* idi. Yâni Arap kavminin, Arapça konuşan insanların en fasihi idi, fesahatli bir kelâma sahip idi. Ve sözleri insan sözlerinin en üstünü idi. İnci gibi, elmas gibiydi. Açık konuşurdu.

Bir benzetme yapıyor, neden benzetme yapıyor? Benzetmeler dinleyenlerin hatırında iyi kalır da onun için. “Yolcu matarasına suyu doldurur, ihtiyacı varsa kullanır, olmazsa işin sonunda döker, evine gider. Yâni, su olan yere gelince kullanmaz onu. Öyle yapmayın!” buyuruyor.

(*İc'alûnî fî evveli kelâmiküm*) “Söze başladığınız zaman bana salât ü selâm getirin, beni anın; (*ve vasatihî*) sözün ortasında da söz düşürün, beni anın; (*ve âhirihî*) sözün sonunda da beni yâd edin, anın, hatırlayın!” diyor.

Biz gâliba heyecandan, bugün sözümüze başlarken buna riâyet etmedik meselâ. Bundan sonra inşaallah buna riâyet ederiz. Peygamber SAS Efendimiz’i, söze başlarken anmak lâzım!..

Söze besmeleyle başlamak lâzım! Sonra Allah-u Teâlâ Haz-retleri’ne hamd etmek lâzım!.. Yaradanımız o, her nimetimiz ondan, hayatımız ondan... Dönüp onun huzuruna varacağız. Allah’a hamd ü senâlar etmeliyiz. Ondan sonra, Peygamber Efendimiz’e salât ü selâm getirmeliyiz ve öyle başlamalıyız.

Bütün eski alimler, müellifler kitaplarına, sözlerine, hatta şiirlerine böyle başlamışlardır. Kitapların tertibinde kesin olarak bulunan bölümler bunlardır. Besmele, hamdele, salvele başta bulunur. Ondan sonra, Peygamber Efendimiz'in ashabına salât ü selâm getirilir.

Sonunda da:

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(الصَّافَّاتُ ١٨٠-١٨٢)

(*Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yasifûn. Ve selâmün ale'l-mürselîn. Ve'l-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.*) [Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnad etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir. Gönderilen bütün peygamberlere selâm olsun! Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!..] (Saffât, 37/180- 182) ayetlerini okuyoruz. Bunun içinde salât ü selâm da var, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne hamd ü senâ da var. Sonunu böyle bitirmek de güzel... Ama demek ki arada da fırsat düşürdükçe anacağız.

Gerçi biz arada andık, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş filan diye. Peygamber Efendimiz'in adını andığımız her yerde, en kısa hiç olmazsa “*Aleyhi's-selâm*” dememiz lâzım, veyahut “*Salla'llâhu aleyhi ve sellem*” dememiz lâzım!.. Veya daha güzel, daha uygun, daha makama, mekânâ, sözün akışına uygun bir şekilde ismiyle beraber salât ü selâm getirmemiz lâzım!..

Dedelerimiz, ecdâdımız, büyüklerimiz –nur içinde yatsınlar, Allah hepsinden râzı olsun– bize bunu öğretmişlerdir. Biz böyle bir mübarek zâtın adının parçası gibi, onun arkasından duasını yaparız.

Meselâ:

“–Nuh şöyle yapmış.” demeyiz.

“–Yâni, o senin askerlik arkadaşın mı, niye ismini öyle kullanıyorsun?” deriz.

“–Nuh Aleyhi’s-selâm” deriz.

“*Aleyhi’s-selâm*” ne demek?..

“Ona selâm olsun!” demek...

Yâni bir dua, bir temennî, Allah’tan onun için bir hayır istemek oluyor. Peygamber Efendimiz AS veya SAS.

Tabii, bir Peygamber Efendimiz’e dua etmek var; bir de onun âline, ashâbına, etbâına, cümlesine dua etmek, ona tâbi olan, onun sevdiği, onu seven insanlara dua etmek var. Salât ü selâm böylece olmalı...

Demek ki, konuşmalarımıza besmeleyle, hamd ile ve bilhassa Peygamber Efendimiz’i de anarak başlamamız lâzım! Ortasında da Peygamber Efendimiz’i yâd etmemiz lâzım! Sözüün sonunda da Peygamber SAS Efendimiz’i yâd etmemiz lâzım!.. Bunlar yapılmazsa yanlış olur, eksik olur, kusurlu olur işler.

Peygamber SAS Efendimiz'e insan bir defa salât ü selâm ederse, Allah ona on tane lütufta bulunur, ikrâmda, ihsânda bulunur, rahmetini bahşeder. Salât ü selâm getiren mahrum kalmaz ve mutlaka hayırlara nâil olur. Tabii Peygamber Efendimiz'e de, kişinin salât ü selâmı götürülür, melekler tarafından bildirilir:

“—Yâ Rasûlallah, sana filanca beldeden falancanın oğlu falanca veya filancanın kızı filanca salât ü selâm eyledi, tebliğ ediyorum.” diye melekler nurdan tabaklar içinde, Peygamber Efendimiz'e salât ü selâmı götürür, tebliğ ederler, bildirirler. Çok kısa bir zamanda, derhal bildirirler.

Peygamber SAS Efendimiz de, “Bana salât ü selâm getirilince, salât ü selâm getireni adıyla, sanıyla, memleketiyle bilirim, bileceğim.” buyuruyor. O kabrinde tabii haydır, diridir. Allah-u Teâlâ Hazretleri her şeye kâdirdir. O salât ü selâmı alır. Alınca ne yapar?.. Mukabele eder. O da, salât ü selâm getirene dua eder. Böylece Rasûlüllah Efendimiz'in duasına mazhar olmuş oluruz, sevgisine mazhar olmuş oluruz, teveccühüne, iltifatına mazhar olmuş oluruz.

d. Söze Selâmla Başlayın!

Evet, iki hadis-i şerif okuduk. Gelin bir hadis-i şerif daha okuyalım, sohbetimizi öyle tamamlayalım! Üç olsun en aşağı...

“Bir şey ikilendi mi, üçlenir.” diye bir söz var, ona uyalım! Abdullah ibn-i Ömer RA’dan bu hadis-i şerif:³

لَا تَبْدَأُوا بِالْكَلَامِ قَبْلَ السَّلَامِ وَمَنْ بَدَأَكُمْ

بِالْكَلَامِ قَبْلَ السَّلَامِ فَلَا تُجِيبُوهُ

(الحكيم عن ابن عمر)

RE. 466/6 (*Lâ tebdeû bi'l-keîami kable's-selâm, ve men bedeeüm bi'l-keîami kable's-selâm, felâ tücîbühu.*)

Bu da selâmla ilgili bir hadis-i şerif. Diyor ki Peygamber Efendimiz, yasaklıyor, nehyediyor; nehyetmek derler yasaklamaya:

(*Lâ tebdeû bi'l-keîami kable's-selâm*)
“Selâmdan önce konuşmaya başlamayın!” Yâni, “Pattadak konuşmaya girmeyin, önce selâm verin!” Bir insan bir insanın yanın gittiği zaman, veya bir grup öteki grubun yanına geldiği zaman, ilk önce ne yapacak?.. Önce selâm... İlk vazife selâm... Selâm verecek, konuşmaya ondan sonra geçecek.

Kapıyı çalıyor, tık tık tık... “Gir!” deyince içeriye giriyor, “Şöyle oldu, böyle oldu...” filan... Hemen söze başladı. Bu böyle uygun olmadı, bu hadis-i şerife uygun olmadı.

Bir arkadaşımız anlatmıştı Malezya’ya gitmiş.

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.340, no:3537; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.239, no:25320; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.18, no:16097.

Orada rektör İngiltere'den tanıdığı arkadaşımıymış. İşte birbirlerinin boynuna sarılmışlar, neydi o günler diye talebeliklerini anmışlar. Oturdukları sırada kapı çalınmış, içeriye bir öğrenci girmiş:

“—Hocam şöyle oldu, böyle oldu...” filan deyince: Rektör, üniversitenin reisi:

“—Çık dışarı!” demiş.

Çocuk şaşırılmış, tabii afallamış. Demiş ki:

“—Çık dışarıya, kapıyı kapat, tekrar kapıyı çal! İçeri girince selâm ver, öyle başla!” demiş.

Demek ki, üniversitenin reisi olan Malezyalı profesör bu hadis-i şerifi biliyor. Yâni, konuşmaya selâm vermeden başladığı için, işi başından başlattırıyor, dışarıya çıkarttırıyor. Tekrar usûlüyle girsin de çocuk öğrensin diye yapılan bir şey bu. Tabii hocalar, üstadlar talebelerini yetiştirecekler.

Efendimiz'in emri böyle: “Selâmdan önce söze başlamayın!

Önce selâm verin, ondan sonra başlayın!” demek yâni.

Pekiye, birisi yanlışlık yapar, böyle başlarsa?.. (Ve men bedeküm bi'l-keîami kable's-selâm) “Kim size selâm vermeden söze başlarsa, (felâ tücîbûhü) ona karşılık vermeyin; susun, cevap vermeyin!..” Anlasın yâni. “Es-selâmü aleyküm!” demedi, hemen söze başladı. Susun, anlasın, selâm versin önce... Ondan sonra, siz de onun cevabını verin!

Çünkü *Selâm*, Allah'ın isimlerinden bir isimdir, mânâsı çok derindir. Hem dünyaya ait temennîleri ihtivâ ediyor, hem de ahirete ait temennîleri ihtivâ ediyor. Yâni, siz bir insana selâm verdiğiniz zaman, onun cennetlik olmasını bile istemiş oluyorsunuz aslında... O kadar derin bir mânâsı var.

Onun için, "*Es-selâmü aleyküm*" demek, günaydınla, tünaydınla karşılanacak bir şey değil. Çünkü Arapça'daki *es-selâm*, çok derin mânâları olan bir kelimedir. Onun yerini tutmuyor öteki kelimeler. Onun için, "*Es-selâmü aleyküm*" demek lâzım.

"—Efendim ben Arap mıyım?.."

Hayır! Bu artık Arap selâmı filan olmaktan çok daha üstün, dinî mânâsı olan, sevâbı olan, insanın Allah'ın rahmetine ermesine sebep olan dini bir görev... Yâni ezan gibi, namazdaki Fatiha gibi, *Allâhu ekber* gibi, *Sübhâna'llâh* gibi bizim olan, dînî yönden bizim olan bir şey. Onun için, *Es-selâmü aleyküm* denilecek, önce selâm verilecek. Nezâket de böyle, zarâfet de böyle, dindarlık da bu şekilde... Önce selâm verilecek, selâmdan sonra konuşmaya usulüyle başlanacak.

Onun için bazen bakıyorum, hoşuma gidiyor, toplantılarda böyle canlı, ateşli hatipler, kardeşler çıkıyorlar:

"—Sizi selâmların en güzeli olan Allah'ın selâmıyla selâmlıyorum: *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâh!*.." diye başlıyorlar.

Tabii herkes sevgiyle

“—*Ve aleyküm selâm ve rahmetu’llâh...*” diyor.

Dün sohbet ediyorduk. Kadın Çayırı diye bir mesîre yeri var; piknik yeri değil, mesîre yeri var, geniş... Orada anlatıyorduk. Bizim cefâkeş polis kardeşlerimizi çok seviyoruz, yâni çok sevmeye başladık doğrusu. Çok da mazlum durumdalar. Onlar bizim arkadaşımızı, arabayı öne sürüp kılavuzluk edip getirmişlerdi o çayıra. İşte orada, “Yâ hemen gittiler, ağırlayamadık, ikramda bulunamadık.” filan dedi. Sonra onlar hakkında konuşmaya başladı da... Bizim bir arkadaşımız anlatıyor:

“Polis beni durdurdu yolda. Ben de camı açtım: ‘—*Es-selâmü aleyküm* memur bey!’ dedim.

‘—Çok güzel selâm verdin, geç.’ dedi.

Bize anlayış gösterdi.” diyor. El-hamdü lillâh, böyle tatlı hatıralar anlatılıyor.

Konuşmalarımızı, karşılaşmalarımızı selâmla başlatalım, konuşmayı ondan sonra yapalım!.. İşlerimize besmeleyle başlayalım, Allah’a hamd ü senâlar edelim!.. Ondan sonra Peygamber Efendimiz’e salât ü selâmlar edelim!.. Sadece yolcunun ihtiyacı olduğu zaman su içtiği gibi, Peygamber Efendimiz’i böyle bir yerde anıp da sonra unutmayalım! Sözü başında da, ortasında da, sonunda da Peygamber Efendimiz’e salât ü selâm getirelim!..

Peygamber Efendimiz’in yolunda yürüyelim, sünnetine uygun hareket edelim!.. Çünkü Peygamber Efendimiz’in çok güzel tavsiyeleri

var. Ağaç dikmekle ilgili tavsiyeleri de var, onu da okuduk. Yangın çıkmasın diye, ateşi söndürmekle de ilgili hadis-i şerifini okuduk.

Artık Kastamonu çevresindeki kardeşlerimiz, bu konuşmamı dinleyen kardeşlerim, kendilerinin ecdattan gelme o kanaatlerini düzenleyecekler, düzeltecekler. Yâni:

“—Burada uygun değil; ormanda ateşi yanık bırakırsam, ben gittikten sonra bu kocaman bir yangın olur.” diyecekler, hadis-i şerife uyacaklar.

Bir insanın, bir hatasını anlayıp da hatasından dönmesi çok büyük fazilettir. Allah çok sever hatasından dönen, doğruya gelen kulları...

Biz de kötü âdetlerimizi ata ata, faziletli, kâmil bir insan olacağımız için, her gün hatalarımızı düşünüp hatalarımızdan kurtulmağa çalışmalıyız. Güzel huyları, âdetleri edinmeğe çalışmalıyız. Sonunda da şöyle —ben nedense hep en güzel şey o gibi geliyor, *kaymaklı kadayıf* filan diyorum— kaymaklı kadayıf gibi, lokum gibi tatlı, sevimli, geçimli; Allah'ın sevdiği, kullarının sevdiği, güzel huylu, faydalı müslümanlar oluruz. Allah da sever, dünyamız da bahtiyâr olur, ahiretimiz de mutlu olur. İki cihân saadetine nâil oluruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi sevdiği kullarından eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... Hem dünyada, hem ahirette sevdiklerinizle beraber bahtiyâr eylesin, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Allâhümme salli alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebahû bi-ihsânin ecmaîn... Ve âhiri da'vânâ eni'l- hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

09. 08. 1996 - Ilgaz / Çankırı

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

